

Kordé Zoltán

A törvények rövid, könnyű és hasznos foglalata

Raymundus PARTHENOPEIS: *A törvények rövid, könnyű és hasznos foglalata*
Közreadja: BLAZOVICH László. Jogtörténeti Értekezések 49.
Budapest, 2021. Gondolat Kiadó, 380 p.
ISBN 978 963 556 155 1

Az ismertetéseket gyakran indító – időnként már közhelyszerűen alkalmazott – „Hiánypótló munkáról van szó...”, „Régi adósságát róttá le a kutatás a mű megjelentetésével...” és hasonló mondatokat egyelőre mellőzve egyenesen rátérünk a nemrég megjelent kötettel kapcsolatos legfontosabb tudnivalókra. A mű közreadója – vagyis fordítója, a bevezető tanulmány és a jegyzetek írója – Blazovich László, akinek a neve korábbi, hasonló munkái okán is ismerősen csenghet az olvasó számára. A kötethez Mezey Barna toliból született magvas Előszó.

De miről, illetve kiről is van szó? A latin címe után *Summa*ként emlegetett mű lényegében a középkori itáliai városokban használatos polgárjogot foglalja össze kivonatosan. Tizenöt ismert kézírata maradt fenn, és a középkorban bizonyos területeken (például Közép-Európában) kifejezett közismertségnek örvendett. A szerző személyét firtató kérdésre azonban nem is olyan könnyű válaszolni. A *Summa* 1831-es közismertté válása óta a német szakirodalom Raymundust német, főként bécsúj-helyi származásának gondolja. Ezzel szemben az olasz kutatás és az ennek érveit elfogadó Bónis Péter itáliai szerzőről beszél, konkrétan a Bolognában tanult és I. Anjou Károly idejében, Nápolyban római jogot tanító Raymundus de Sancto Petróban véli megtalálni a mű összeállítójának a személyét. Ezt a nézetet fogadja el Blazovich László is, aki úgy véli, hogy a munka megírására is Bolognában került sor.

Raymundus középkori közirő volt, aki korabeli értelemben vett tudományosság ismeretterjesztő könyvet írt. A közirők a forrásaitak nemcsak feldolgozták és ismertették, hanem kommentálták, s eközben nem rejtették véka alá a saját elgondolásaikat és értelmezésüket sem. Raymundus célja az volt, hogy „világos és érthető latin nyelven összefoglalja a korabeli városi polgári és büntetőjogot” (18. o.). Célját el is érte, mivel munkája kézikönyv lett, amelyet Itálián kívül is több területen ismertek, sőt felhasználtak. Forrásai között a kor szokásainak megfelelően ott-találjuk a Bibliára való utalásokat, az ókori klasszikusokat (például Cicerót és

Arisztotelészt), valamint a római jogi irodalmat. Fő forrása Justinianus *Institutionesa*, ami a szerkezeti felépítésben is meglátszik: munkája három könyvre oszlik (személyek, dolgok, kötelmek), amelyekhez egy el nem készült negyedik is illeszkedett volna.

Mint minden fordítás, a *Summa* magyarra való átültetése is a tágabb értelemben vett szakmai és az érdeklődő nagyközönséget veszi célba, nem kizárólag a témával napi szinten foglalkozó kutatók szűk rétegét. Ennek megfelelően külön érdeklődésre tarthatnak számot a magyar vonatkozások. Ezeket a terjedelmi korlátok miatt csak röviden tudjuk jelezni, Mezey Barna az Előszóban és Blazovich László a bevezető tanulmányban a korábbi szakirodalom, illetve saját kutatásai alapján részletesebben is kifejtik a *Summa* hatását a városokon is túlmutató magyar jogfejlődésre, a Nyugat-Európa és Magyarország közötti (Blazovich szavaival élve) „jogtranszfer” létrejöttére és fontosságára. Mint kiderül, a *Summa* az Anjou királyok uralkodása alatt jutott el

Lengyelországra és Magyarországra. A lengyel vonatkozásokat most figyelmen kívül hagyva csak a magyarországi szerep néhány mozzanatára utalunk; arra, hogy a tárnoki városok majdnem mindegyikében fellelhető egy-egy példánya, hogy Pozsonyban németre is lefordították, vagy a Budai jogkönyv *Summából* való átvételeire, illetve Werbőczy Hármaskönyvében (pontosabban annak Prologusában) megmutató hatásra. A magyar nyelvre való átültetés azonban nemcsak a hazai vonatkozások miatt üdvözlendő, hanem egyebek között azért is, mert az olvasó a mindennapi életre, szokásokra vonatkozó ismeretekre is szert tehet, köztük olyanokra, amelyek számunkra már elfogadhatatlanok, a középkorban viszont természetesen számítottak. (Ilyen például az I/49. fejezet, ahol arról is eligazítást kaphatott a korabeli érdeklődő, hogy

mikor és hogyan kell az asszonyt megverni. Hogy addig se kelljen az ismeretekre áhító mai olvasó kíváncsiságát kielégítetlenül hagyni, amíg hozzájut a könyvhöz, idézzük a vonatkozó szabályt: „ha ostoba és arcátlan ifjoncként viselkedik [az asszony], akkor őt fegyver nélkül, de vesszővel és bottal meg kell verni” – 78. o.)

Rövid ismertetésünk végére érve úgy gondoljuk, hogy most már minden közhelyszerűség nélkül, teljes joggal mondhatjuk, hogy hiánypótló munkát vesz kézbe az olvasó. Úgy is fogalmazhatnánk, hogy régi adósságát törlesztette a hazai jogtörténet-kutatás, amikor magyar nyelven is elérhetővé tette Raymundus *Parthenopeis* munkáját, amelyet meggyőződésünk szerint – miként már utaltunk rá – a szűkebb-tágabb értelemben vett szakma mellett a nagyközönség is haszonnal forgathat. Köszönet érte Blazovich Lászlónak és mindazoknak, akik a kötet megjelenését elősegítették.

